

Codi 20650

Assignatura: **HISTÒRIA DE LA COMUNICACIÓ SOCIAL A CATALUNYA**

Tipus d'assignatura: Ob

Nº de crèdits: 5

Professora: Amparo Moreno Sardà

Quatrimestre: 2n.

OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA:

- Explicar les transformacions històriques dels sistemes de comunicació que han fet possible la construcció de la cultura comunitària catalana.
- Enfocar aquest coneixement des de la realitat més propera, les localitats, per comprendre les relacions comunicatives que han mantingut al llarg del temps les dones i homes de Catalunya amb d'altres col·lectius d' Espanya, Europa i la resta de la Terra.
- Clarificar, des d'aquest enfocament pròxim, les claus històriques que han de permetre una millor comprensió dels actuals fenòmens de la comunicació i dels problemes de la *globalització*.

TEMARI:

I. HISTÒRIA I COMUNICACIÓ.

- Els discursos històrics sobre història local, història de Catalunya / els Països Catalans / Espanya, Història Universal...
- La comunicació, clau per l'explicació de les relacions socials. Llengües i mitjans de registre i conservació de la informació.
- La transformació de l'espai geogràfic català al llarg del temps: la construcció de nusos i xarxes de comunicacions. L'espai, com un palimpsest: predomini urbà i comunicacions. Geografia, arqueologia i història de les comunicacions.

II. El passat llunyà, fins el segle XV. Vinculació a les xarxes de comunicació mediterrànies.

- L'explicació dels orígens i els projectes de futur. Els nostres descobridors i hèrois civilitzadors: fenicis i grecs, cartaginesos i romans.
- La confrontació entre el Cristianisme i l'Islam pel domini de la Mediterrània. Conflictes, aliances matrimonials i creuades. El desplaçament de la frontera cristiana cap al sud. Comunicacions fluvials i expansió marítima. Castells, monestirs, esglésies i ciutats: el romànic i el gòtic.
- Formes cultes i populars de transmissió d'informacions. Oralitat, llengües i escriptures, poesia, prosa i traduccions. Teatre i música. La Cartografia.

III. Els segles XVI al XVIII. Vinculació a les xarxes de comunicació oceàniques.

- Aliances matrimonials, patrimonis i conflictes bèl·lics a l'Imperi dels Habsburgs: més enllà dels oceans. L'opció de la Contrarreforma. Les ordres religioses i la Inquisició.
- La guerra de Successió, la monarquia Borbònica i el decret de Nova Planta. Ordre públic, xarxa de comunicacions centralitzada i nusos perifèrics portuàris, a la metròpoli i a les colònies. Les comunicacions i el comerç amb Amèrica.
- Creixement demogràfic, transformacions agrícoles, producció artesanal i desenvolupament dels mercats: l'ampliació de les xarxes de comunicació i dels recintes emmurallats de viles i ciutats. Esglésies, palaus i edificis civils: Renaixement i Barroc. Festivitats religioses, teatre i música.
- L'impremta: gazetes, llibres i gravats. Les Universitats. De l'Humanisme a l'Il·lustració. Exclusió del català de la vida oficial i obligatorietat del castellà. Opinió pública, correus i periodisme regular.

IV. El passat recent: segle XIX. Vinculació a les xarxes transcontinentals de la revolució industrial.

- Desmembració de l'Imperi Hispànic i repartiment del món entre els Estats de l'Europa Atlàntica. La construcció de l'Estat modern i del mercat espanyol: les tensions de la centralització. Industrialització i xarxes de comunicació transcontinentals: ferrocarril, navegació, telègraf i telèfon. Control de l'opinió pública, sufragi i legislació de premsa.
- Les revolucions agrícola i industrial a Catalunya el segle XIX. La desamortització i la transformació de les propietats. Migracions rurals, eixamplament de les ciutats i construcció del teixit urbà modernista: estacions de ferrocarrils, ports marítims, mercats, teatres, avingudes i jardins... L'Exposició Universal de 1888.
- La Renaixença de la llengua i la cultura catalanes. Els jocs florals i "el català que ara es parla": la poesia, el teatre, el cant coral, la música... Premsa minoritària i premsa popular, premsa il·lustrada, femenina i humorística: els setmanaris, els diaris i les agències informatives. La fotografia i els gravats. La publicitat comercial.

El passat pròxim: el segle XX. Vinculació a les xarxes transnacionals, d'abast planetari.

V. La societat de masses i les reaccions de les minories.

- Crisi de l'hegemonia europea i desplaçament del centre cap als Estats Units i la URSS, entre la primera i la segona guerres mundials. De la Restauració a la Dictadura de Primo de Rivera i la II República: la Mancomunitat, l'Estat Català i la Generalitat. Les vinculacions a les xarxes transnacionals de l'electricitat, la telefonia i l'aviació. El procés revolucionari i el cop d'estat militar de Franco: la guerra civil.
- El catalanisme polític, el projecte noucentista i els conflictes socials: la "Catalunya ciutat". Despoblament rural i modernització urbana: barris burgesos i proletaris. Serveis d'aigües, electricitat i mitjans de transport interurbans. Les noves xarxes ferroviàries i de carreteres i els nous mitjans d'automoció. La reducció de la navegació fluvial. La connexió amb les línies aèries europees.
- Escoles, editorials, biblioteques, museus i ateneus. Nous mitjans de reproducció i transmissió d'informacions: el telèfon, el gramòfon, el cinema, la ràdio. La transformació de la premsa en mitjà de comunicació de masses. El periodisme fotogràfic. Publicitat i consum minoritari. La propaganda política. L'era dels estadis.

VI. Cultura de mases i societat de consum durant Dictadura de Franco.

- La confrontació USA – URSS en la conquesta de la Terra des de l'espai, i la fi dels imperis colonials. L'adequació de la Dictadura franquista als interessos financers transnacionals i als estils de vida del mercat de consum *made in USA*. Predomini urbà, migracions i turisme de masses. Xarxes aèries transcontinentals i autopistes.
- Propaganda i política informativa franquista. Continuitat del sistema de comunicació de guerra fins la Lley de Premsa de 1966: censura, consignes i sequestaments de les publicacions. Repressió i desarticulació del sistema públic cultural català. Formes de resistència social i mitjans de comunicació clandestins.
- El control dels mitjans de comunicació per les diferents famílies: Premsa del Movimiento i premsa d'empreses. Les agències informatives: EFE. La ràdio: entre el monopoli informatiu de RNE i la recepció de Radio España Independiente, la BBC i d'altres... La FM. La televisió: TVE i Eurovisión. El cinema: el NODO y Hollywood. La indústria discogràfica. La publicitat i la societat de consum.

VII. Majories minoritàries i marginacions socials a la societat de la informació.

- La Monarquía constitucional, l'Estat de les autonomies i la incorporació a les trames de la CE y la OTAN. Jurisdicciones públiques i liberalització econòmica en la societat global. Majories minoritàries, privilegis i marginacions socials: consum, turisme, noves migracions, societat de serveis i economies submergides.
- La Catalunya autonòmica: el predomini de les metròpolis de Barcelona i Tarragona. Ports, aeroports, autopistes, transports urbans i interurbans. La Barcelona olímpica.
- Reorganización de la premsa: desaparició i creació de diaris i setmanaris. La renovació tecnològica, els llibres d'estils i les noves rutines informatives. Les agències i els gabinets de comunicació.
- La fi del monopoli de les emissions radiofòniques i televisives: emissores autonòmiques (la CCRTV), municipals i privades i "lliures". El video domèstic i les antenes parabòliques. La digitalització.
- Grups periodístics, corporacions multimèdia i globalització. Proliferació de satèl·lits, reorganització de les telecomunicacions i informàtica personal: la societat de la informació a Catalunya.

BIBLIOGRAFIA:

Materials didàctics i bibliografia bàsica, de consulta obligatòria:

Materials didàctics electrònics elaborats per la docència:

- **Web:** Passeig per les xarxes de comunicació des de... Catalunya, web situada als Espais Temàtics del Campus Virtual de la UAB, accés directa: <http://oaid.uab.es>
- **Cd-rom:** Xarxes de Comunicació a Catalunya, passat, present i futur, Càtedra d' Història de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions de la UAB, Bellaterra, 1998.

Bibliografia bàsica d'Història de la Comunicació a Catalunya:

GUILLAMET, J., Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya, 1641-1994. La Campana, Barcelona, 1994.

MORENO SARDÀ, A., Cap a una història de les comunicacions des de Catalunya, ex-cèntrica, plural i interactiva. Servei de Publicacions de la UAB, Bellaterra, 1999.

Bibliografia bàsica d'Història local, de **consulta obligatòria pels alumnes que optin pel treball de recerca d'Història de la Comunicació Local**: Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Diversos volums per comarques. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona. Consulteu l'última edició.

Bibliografia complementària:

BAGET, J. M. Història de la televisió a Catalunya. CEDIC, Barcelona, 1994.

- Historia de la televisión en España 1965-1975. Feed Back Ediciones.

CASASSAS i SIMÓ. Per la coneixença geogràfica de Catalunya. Rosa Sensat / Ed.62, Barcelona, 1984.

CASASÚS, J. M., El periodisme a Catalunya. Ed. Plaza Janés, Barcelona, 1988.

CORBELLA, J. M. (1995) La Comunicació Social a Catalunya. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1995.

COROMINAS, M. I LLINÉS, M., La televisió a Catalunya. Els llibres de la frontera, 1988.

ESPINET, F., Notícia, imatge i simulacre. La recepció de la societat de comunicació de masses a Catalunya de 1888 a 1939. Servei de Publicacions de la UAB, Bellaterra, 1997.

ESPINET, F. I TRESSERRAS, J. M., La gènesi de la societat de masses a Catalunya 1888-1939, Bellaterra, 1998

FÀBREGAS, X. Història del teatre català. Millà, Barcelona, 1978.

FABRE, J. HUERTAS, J.M., Cent anys de vida quotidiana a Catalunya. Edicions 62.

FIGUERES, J.M., La premsa catalana. Dalmau, Barcelona, 1989.

FRANQUET, R., Història de la radiofusió a Catalunya (Del naixement al franquisme). Edicions 62, Barcelona, 1986.

GÓMEZ MOMPART, J. Ll., La gènesi de la premsa de masses a Catalunya, 1902-1923. Pòrtic, Barcelona, 1992.

GONZÁLEZ, P., Història del cinema a Catalunya. Els llibres de la frontera.

GUILLAMET, J., La premsa comarcal. Un model català de periodisme popular, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1983.

HURTADO, V., MESTRE, J., MISERACHS, T. (1995), Atles d'Història de Catalunya. Edicions 62, Barcelona.

JONES, D. A. i BARÓ, J., La indústria musical a Catalunya. Llibres de l'Índex, Barcelona, 1995.

LARREULA, E., Les revistes infantils catalanes de 1939 ençà, Edicions 62, Barcelona, 1985.

MARIN, E., TRESSERRAS, J. M., Cultura de masses i postmodernitat. Edicions 3 i 4, Eliseu Climent Editor, València, 1994.

MASSIP, M. A. i DUARTE, C., Síntesi d'història de la llengua catalana. La Magrana, Barcelona, 1981.

MORENO SARDÀ, A., Pensar la historia a ras de piel. Barcelona, Ediciones de la Tempestad, 1991.

- El pasado presente. Paseos por las redes de comunicación. Icaria, Barcelona (en prensa).

PUJADAS, X. i SANTACANA, C., Història il·lustrada de l'esport a Catalunya. Columna, Diputació de Barcelona, Barcelona.

RIMBAU, E., El paisatge abans de la pantalla. El cinema a Catalunya (1896-1939) Ed. Llibres l'Índex, Barcelona, 1994.

SATUE, E., El llibre dels anuncis. Diversos volums. Altafulla, Barcelona.

SALA, R., El cine en la España republicana durante la guerra civil, Ediciones Mensajero, Bilbao, 1993.

SEGURA, I., SELVA, M., Revistes de Dones 1846-1935, Edhasa, Barcelona, 1984.

SOLÀ I DACHS, L., Història dels diaris en català. Barcelona 1879-1976. Edhasa, Barcelona, 1978.

200 anys de premsa diària a Catalunya, 1792-1992. Fundació Caixa de Catalunya, Barcelona.

TIMOTEO, J. (dir), Historia de los medios de comunicación en España. 1900-1990. Ed. Ariel, Barcelona, 1990.

TORRENT, J. i TESIS, R., Història de la premsa catalana. 2 vols. Ed. Bruguera, Barcelona, 1966.

VALLÉS, E., Història gràfica de la Catalunya contemporània, Edicions 62, Barcelona

VICIANO, P., La temptació de la memòria. Edicions 3 i 4, Eliseu Climent Editor, València, 1995.

METODOLOGIA DOCENT:

Classes teòriques:

Explicació per part de la professora de les transformacions històriques dels sistemes de comunicació a Catalunya, seguint el temari i els apunts publicats a la web Passeig per les xarxes de comunicació des de... Catalunya (<http://oaid.uab.esw/passeig>).

Debat col·lectiu sobre els trets generals i les peculiaritats locals, per comprendre les relacions comunicatives que han mantingut al llarg del temps les dones i homes de Catalunya amb d'altres col·lectius d' Espanya, Europa i la resta de la Terra.

Explicació per part de la professora i debat col·lectiu sobre les claus històriques que poden permetre una millor comprensió dels actuals fenòmens de la comunicació i dels problemes de la *globalització*.

Sessions de tutoria per fer un seguiment individualitzat del treball de recerca que realitzi cada estudiant.

SISTEMA D'AVUACIO:

Dos parts:

1. Examen test sobre coneixement d'items bàsics d'Història de la Comunicació a Catalunya: **obligatori per tots els estudiants** matriculats a l'assignatura.
2. Avaluació de la comprensió de les transformacions històriques dels sistemes de comunicació a Catalunya. **Dos opcions:**
 - a) **Examen final**, a partir dels materials didàctics i la bibliografia bàsica.
 - b) **Treball de recerca d'Història de la Comunicació Local**, d'acord amb les pautes exposades a La Guia del Passeig pes les xarxes de comunicació des de... Catalunya, previa acceptació del projecte per la professora.

ALTRES QÜESTIONS:

Els estudiants matriculats a l'assignatura **Mètodes i Tècniques d'Investigació en Comunicació de Masses (II)**, podran realitzar el mateix treball de recerca que proposin sobre Història de la Comunicació Local, previa presentació del projecte a la profesora que farà un seguiment mitjançant tutories individualitzades.

Bellaterra, setembre de 2001